

Socialdepartementet
S2025/01126

Remissyttrande av SOU 2025:63 Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens

Sammanfattning

Region Norrbotten instämmer i att stärkt specialistkompetens och kontinuerlig fortbildning för medarbetare inom hälso- och sjukvården är en förutsättning för att kunna bedriva effektiv och patientsäker hälso- och sjukvård. Regionen är positiv till införande av skyddad yrkestitel för fler yrkesroller, inklusive tandsköterskor.

Region Norrbotten vill påtala att en förbättrad regelbunden fortbildning kommer att kräva ökade resurser i form av samordning samt genomförande av utbildning och uppföljning. Detta är kostnadsdrivande och förutsätter statlig ersättning till regionerna. För mindre regioner är det särskilt viktigt att de resurser som krävs, både ekonomiskt och administrativt, är anpassade till regionernas olika förutsättningar. Vidare anser Region Norrbotten att det i utredningen saknas en tydlig beskrivning på vilket sätt efterlevnaden av kravet på fortbildning ska kontrolleras. Regionen ställer sig även tveksam till utredningens förslag om kunskapsprov för ST-läkare.

Region Norrbottens synpunkter

3.2 Medicinska fotterapeuter föreslås få skyddad yrkestitel (s. 134)

Region Norrbotten ställer sig positiv till förslaget om att medicinska fotterapeuter föreslås skyddad yrkestitel. Det främjar ökad kompetens, yrkesskicklighet och patientsäkerhet. Det ökar även möjligheten att säkerställa kompetens hos privata vårdgivare.

6.3.18 Tandsköterskor

Regionen delar inte utredningens bedömning och ser inget hinder till att tandsköterskor får en skyddad yrkestitel. Tandsköterskeyrket är reglerat i flera av EU:s medlemsstater. En skyddad yrkestitel kan leda till en högre yrkesstatus och gynna personalförsörjningen.

7.4 Föreskrifterna om läkarnas specialisttjänstgöring behöver ses över (s.230–242)

Region Norrbotten delar utredningens bedömning avseende behovet av översyn av läkarnas specialisttjänstgöring. Det är positivt att omfattningen av ST-tjänstgöringen specificeras genom kravställan på patientunderlag. Regionen anser däremot att det i utredningen inte tydligt framgår vad som avses med "ett tillräckligt brett patientunderlag".

Regionen anser att det bör ställas krav på antalet patienter som läkare möter under sin ST-utbildning. Syftet är att säkerställa att ST-läkare har en tillräcklig erfarenhet i samband med att specialisttjänstgöringen avslutas. Det förutsätter dock att det i föreskrifterna bör vara volym- och diagnosmässigt väldefinierat vad som avses med ”tillräckligt brett patientunderlag”. Detta för att undvika olika tolkningar eller utrymme för lokala definitioner. Det bör även tydliggöras huruvida avsett patientunderlag ska kunna tillhandahållas inom respektive region eller om det går att uppnå målen genom utökad obligatorisk så kallad sidotjänstgöring (även kallat ”randning”) på annan ort. Vidare bör det fastställas vem som har beslutsmandat att avgöra om lokala förutsättningar för specialisttjänstgöring finns.

Region Norrbotten ställer sig tveksam till utredningens förslag om kunskapsprov för ST-läkare. Dels har en ST-läkare i slutet av sin ST redan varit verksam som legitimerad läkare i cirka 6 år. Dels är förslaget om en förändring i föreskrifterna inte tillräckligt skarpt formulerat för att utgöra någon skillnad eller förändring jämfört med nuläget. Det blir då inte mer än ett förslag som man antingen kan välja att följa eller inte. Den möjligheten finns redan idag inom en majoritet av specialiteterna, i och med att 33 av 44 basspecialiteters föreningar redan erbjuder eller rekommenderar någon form av kunskapsprov för ST-läkarna. En tilläggs-text i föreskrifterna saknar därmed reell verkan.

7.5 Uppföljning av åtgärder som vidtagits mot brister vid granskning av läkarnas ST (s.242–244)

Region Norrbotten delar utredningens bedömning att en extern granskning bör åtföljas av en uppföljning som säkerställer att framkomna brister åtgärdas. Regionen anser däremot att avsaknaden av sanktioner mot verksamheter som inte genomför externa granskningar vart femte år är problematiskt. Det bör enligt regionens mening fastställas hur man kontrollerar att samtliga verksamheter som utbildar ST-läkare faktiskt genomför extern granskning vart femte år, innan man reglerar hur uppföljningen av den externa granskningen ska ske.

7.6 Regionerna behöver försäkra sig om kvaliteten på ST både inom regionernas verksamheter och i avtal med andra vårdgivare (s.245–247)

Region Norrbotten håller i huvudsak med utredningens bedömning om att regionerna bör kvalitetsgranska och godkänna verksamheter innan ST-läkare anställs. Regionen hänvisar till remissvaret under punkt 7.4. Om det ska ställas krav på tillägg i föreskrifterna gällande ett ”tillräckligt brett patientunderlag” så behöver det också vara volym- och diagnosmässigt väldefinierat vad som avses med ”tillräckligt brett patientunderlag”. Det går inte att bedöma lämpligheten om det saknas bedömningskriterier att hålla sig till, vilket det leder till att det uppstår tolkningsutrymme. Det bör även fastställas vem som har beslutsmandatet i denna fråga.

Region Norrbotten gör bedömningen att de privata vårdgivare regionen har avtal med bäst regleras genom de Vårdvalsavtal som redan finns. Där regleras även villkoren och ansvaret för utbildningsåtaganden, vilket inkluderar ST-läkare.

Regionen noterar att utredningen bedömer att regionerna bör tillhandahålla statistik över antalet personer som genomför specialisttjänstgöring inom regionen och hos privata vårdgivare som regionen har avtal med. Denna del borde enligt regionens mening med lätthet kunna återupplivas i NPS (nationella planeringsstödet) vilket

samordnas av Socialstyrelsen. Statistiken samlades in genom att regionerna årligen vid en given tidpunkt rapporterade in statistik avseende pågående ST till SKR, som sammanställde denna och därefter överlämnade den vidare till Socialstyrelsen. I detta stöd har det under många år tidigare även funnits statistik över antalet ST-läkare fördelat per specialitet samt när de beräknas bli färdiga specialister, vilket utredningen efterfrågar.

8.4.1 Utgångspunkter vid bedömning av behov av författningsreglerad vidareutbildning (s.281)

Regionen ställer sig positiv till utredningens bedömning om att det finns skäl att överväga införande av en författningsreglerad specialistkompetens eller vidareutbildning för fler yrkesgrupper. För att avhjälpa bristen på specialister genom specialiseringstjänstgöring, anser regionen att det bör avsättas statliga medel till regionerna för att möjliggöra en god uppstart av denna process.

8.4.5 Författningsreglerad specialistkompetens föreslås införas för logopedier och psykologer

Region Norrbotten är positiv till förslaget att införa en tydligare struktur för specialistkompetens för logopedier och psykologer genom specialittjänstgöring. Det innebär även en tydlighet i karriärväg för yrkesgrupperna.

Regionen vill påtala vikten av att specialistinriktning utgår från patientnyttan samt verksamhetens behov. Behoven kan skilja sig mellan storstadsregioner och mindre regioner.

Logopedier - I storstadsregioner finns ofta ett större behov av specialistkompetens på grund av verksamhetens omfattning och komplexitet. I mindre regioner, såsom Norrbotten, är behovet mer varierat och påverkas av flera faktorer, till exempel patientunderlag, antalet yrkesverksamma logopedier och tillgången till handledarkompetens. Det råder idag ojämlika förutsättningar för att genomföra specialistutbildning för logopedier, särskilt i Region Norrbotten där handledarkompetens saknas.

Psykologer - En reglering av ST skulle bidra till att innehållet i de olika specialistinriktningarna blir mer enhetligt och tydligt definierat. Det skulle klargöra vilken kompetens som förvärvats och därmed stärka patientsäkerheten. I takt med omställningen till nära vård kommer behovet av psykologer på hälsocentraler att öka. Förslaget om att utbildningen ska omfatta tre år och sex månader är väl avvägt, särskilt med tanke på att många idag specialiserar sig under en period på upp till sju år.

Region Norrbotten betonar vikten av att:

- Verksamhetens behov behöver vara styrande i vilka specialistinriktningar som införs.
- Det lokala perspektivet lyfts fram, särskilt med hänsyn till patientunderlag och tillgång på handledarkompetens.
- Tydliggöra målbeskrivning för specialittjänstgöring för att säkerställa att det är en likvärdig utbildning oavsett region.

8.5 En ny ordning för att vidareutbilda vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå bör utredas – Vårdprofessionslyftet (s.312–325)

Region Norrbotten ställer sig positiv till utredningens bedömning att det bör utredas om en ny ordning för vidareutbildning för vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå ska införas i Sverige. Regionen anser att det är ett viktigt verktyg för en förbättrad kompetensförsörjning.

Regionen förordar nationell specialistutbildning, som främjar utveckling, forskning och tydliga karriärvägar, samt bidrar till långsiktig kompetensförsörjning. Regionen är positiv till statlig finansiering. Det är viktigt att särskild hänsyn tas till förutsättningarna i glesbygd, där långa avstånd kan innebära ökade kostnader och praktiska utmaningar.

Idag finns tydliga specialistutbildningar för sjuksköterskor, men det är inte alltid sjuksköterskor som är bosatta i länet som får tillgång till utbildningsplatser vid närliggande universitet. Det påverkar kompetensförsörjningen i regionen. Utredningens förslag om uppdragsutbildning skulle kunna minska denna risk, genom att ge regionerna större möjlighet att styra över utbildningsplatser utifrån lokala behov. Däremot finns risk att parallella system uppstår, vilket kan skapa otydlighet kring exempelvis verksamhetsförlagd utbildning (VFU) som ska ske i verksamheterna. Det är viktigt att både planering och genomförande underlättas för att möjliggöra tillgång till specialistkompetens.

För andra yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården är möjligheterna till specialistutbildning ofta begränsade. Region Norrbotten ser gärna att dessa utbildningar prioriteras. Ett exempel är behovet av specialistutbildning för röntgensjuksköterskor. Denna yrkesgrupp får en mer avgörande roll i takt med den tekniska utvecklingen och ökade krav på diagnostik. För att möta framtidens behov krävs specialistkompetens inom områden som stråldos, kontrastmedel, MR-säkerhet, radiofarmaka, bildoptimering och personcentrerad radiografi.

Region Norrbotten betonar vikten av att:

- Tydliggöra målbeskrivning för specialistutbildningar för specifika yrkesgrupper. Säkerställa att utbildningarna motsvarar verksamhetens nuvarande och framtida krav genom att både kartlägga befintliga utbildningar och identifiera behov av nya.
- Ersättningsmodellen bör vara långsiktig och ta höjd för regionernas olika förutsättningar för att möjliggöra en rättvis och jämlik tillgång till specialistutbildningar i hela landet.
- Beakta risken för ökad administration för regionerna och otydlighet vid parallella utbildningssystem. Krav på omfattande rapportering eller ansökningsprocesser bör undvikas.

9.7 Krav på utbildning och regelbunden fortbildning

Regelbunden fortbildning för personal inom hälso- och sjukvården är en förutsättning för att kunna bedriva effektiv och patientsäker hälso- och sjukvård. Region Norrbotten ser positivt på regelbunden fortbildning såväl utifrån ett patientsäkerhets som ett personalpolitiskt perspektiv i och med att kompetensutveckling är en viktig faktor för hur väl medarbetare trivs på jobbet.

Arbetsgivaren har idag ansvar för att leva upp till kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) respektive tandvårdslagen (1985:125). Befintliga centrala

kollektivavtal betonar också vikten av kompetens- och karriärutveckling över tid. Region Norrbotten anser att införande av ny reglering kan uppfattas som att arbetsgivaren inte redan tar detta ansvar, vilket riskerar att signalera bristande tillit till arbetsgivarens ambitioner att följa lagkrav och vara en attraktiv arbetsgivare.

Förslaget skulle innebära ökade krav på administration. Regleringen skulle kräva tydlighet kring vad arbetsgivaren förväntas dokumentera, på individnivå, verksamhets och/eller organisationsnivå, samt en tydligare definition på såväl fortbildning som regelbundenhet.

Region Norrbotten har inget LMS-systemstöd (Learning Management System) för att kunna följa upp och aggregera regelbunden fortbildning enligt krav på årlig rapportering.

Region Norrbotten betonar vikten av:

- Eventuell reglering innehåller en tydlig vägledning, vad som ska dokumenteras, definitioner av fortbildning och regelbundenhet för att skapa partsgemensam samsyn på central och lokalt nivå.
- Kompetensutveckling ska utgå ifrån verksamhetens behov och krav utifrån patientsäkerhet och kvalitet.
- Uppföljningen bör vara ändamålsenligt, och stärka vårdens kvalitet, snarare än skapa nya administrativa rapporteringskrav.

9.7.1 Vårdgivarens ansvar för att identifiera utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning behöver förtydligas (s.371–382)

Region Norrbotten delar inte utredningens bedömning att förslaget inte leder till några kostnader för regionerna. En förbättrad regelbunden fortbildning kommer att kräva ökade resurser i form av samordning, genomförande av utbildning och uppföljning, vilket är kostnadsdrivande och förutsätter statlig ersättning.

9.7.3 Uppföljning av fortbildning

Regionen anser att det i utredningen saknas en tydlig beskrivning på vilket sätt efterlevnaden av kravet på fortbildning ska kontrolleras. Beskrivningen är grund och det är enligt regionens mening viktigt att det tydliggörs på vilket sätt efterlevnaden av detta krav ska kontrolleras.